

**GOSPOĐA DRAGICA KIPŠIN VOLONTERKA JE
UDRUGE LA VERNA KOJA PRUŽA PODRŠKU TEŠKIM
BOLESNICIMA I NJIHOVIM OBITELJIMA**

MOJ DAN UZ UMIRUĆE

Ponekad imate sreće pa ste s njima godinama. Nekad ih vidite jednom

Matija Boltižar ✉ Boris Kovačev/Hanza Media

Kada osoba umre, Dragica ne odustaje od pokojnikove obitelji. Tada šest mjeseci do godine dana provodi u žalovanju s najbližom rodbinom. Sada je s umirovljenicom Libušom Kranjčec, čiji je suprug Rajko nedavno zauvijek zatvorio oči

U naslonjaču u stanu Libuše Kranjčec već više od dva mjeseca nitko ne sjedi. Pokrivač s uzorkom prugica ugodnih, svijetlih boja jedini je predmet koji grije to hladno mjesto puno uspomena. Tu je, naime, sjedio Rajko. Zapravo, možda je bolje reći da je posljednje tri godine živio u tom naslonjaču. U njemu je spavao, jeo, provodio dane, a njegove su kćeri znale da će ga, kada god dođu doma, tamo pronaći. I zato je cijeloj obitelji teško prihvatiti da je to mjesto sada prazno. Pogotovo Libuši koja i dalje živi u tom stanu, sama, bez svog supruga s kojim je provela 53 godine. Još teže je, kaže, ići dalje bez njega. Kada se vraća iz trgovine ili s tržnice, uvijek se na putu do stana zapita što će joj Rajko reći, je li nešto zaboravila za njega kupiti. Tu se kratko nasmije, no i još brže rastuži kada se sjeti praznoga naslonjača u stanu.

NA JVEĆA PODRŠKA

Pokušava nekako ne misliti o tome. Brine se o biljkama na balkonu, rješava križaljke, čita časopise o kuhanju, ali joj pogled nekako uvijek padne na taj kut dnevnog boravka. Osim kada je s njom Dragica. Do prije godinu i pol nije ju ni poznavala, ali sada joj je ta

Nedjeljni uz samozatajne heroje

žena jedna od najvećih podrška dok žaluje za svojim mužem. Upravo se ona brinula o Rajku tijekom zadnje godine njegova života. Ona ga je hranila, s njim se šetala, razgovarala i vodila na razna putovanja kada bi nemilosrdna Alzheimerova bolest stisnula svoje ruke oko njegova krhkog pamćenja. Ukratko, Dragica mu je uljepšala posljednje trenutke, i pomogla mu da dostojanstveno

“ Dragica dolazi kod gospođe Libuše gotovo svaki dan. Nije joj problem potegnuti iz Seseveta do Novog Zagreba. Uz osmijeh joj kaže da će dolaziti dok god treba

ode s ovoga svijeta. I sada, nakon njegove smrti, pomaže Libuši da nastavi dalje sa životom.

Dragica Kipšin je volonterka udruge La Verna čiji članovi pružaju podršku teškim, neizlječivim i umirućim bolesnicima te njihovim obiteljima na području Zagreba. Udruga ove nedjelje slavi 10 godina rada i njeni članovi iza sebe imaju 18.117 sati volontiranja. Oni za to ne dobivaju nikakav novac i nitko im nije nametnuo da to moraju raditi, iako se radi o poslu koji mnogi ne bi imali snage raditi. Naime, oni znaju da će njihovi korisnici umrijeti, i sve što mogu jest olakšati im to vrijeme do trenutka kada će zauvijek zaklopiti oči. Često je njihova pomoć presudna za funkcioniranje te osobe - prate ih do liječnika, hrane ih, premataju te im pomažu pri uzimanju lijekova i terapija. Ponekad je njihova prisutnost i razgovor sve što oboljelome treba da se osjeća vrijednim i da umre s osjećajem da je nekome bilo stalo do njega. No, oni su tu i zbog članova obitelji oboljelih. Tih par sati koliko provedu s bolesnikom dovoljno je za suprugu ili dijete da se odmori, napuni baterije prije nego li se vrate u realnost gdje će uskoro ostati bez voljene osobe. Čak i poslije, nakon što osoba

2018. godine. Sjećam se, Rajko i ja smo lijepo popričali i on mi je rekao da malo zaboravlja pa da ako nešto ne zna, da slobodno pitam njegovu Libušu. Bio je tako draga osoba, uvijek se poveseo kada bih došla. Čak se znao i nasmijati - kaže Dragica i kako je završila rečenicu, tako se začuo glas iz kuhinje. - Da, Rajko inače nije volio nove ljude, ali vas je odmah zavolio. Pričajte im kako ste se šetali - doviknula je Libuša zbog čega se Dragica malo zacrvnjela.

KARTE ZA ŽIČARU

Kako nam je objasnila, to nisu bile šetnje vani, nego po stanu. Kako je Rajko bio teško pokretan, tako su bili ograničeni na samo par kvadrata stana pa bi se on primio za njenu ruku i zajedno bi otišli do ulaznih vrata i natrag do njegova naslonjača. No, i u tom malenom prostor prošli su kilometre. I fizički, i u mislima. Naime, Rajko je pred kraj života obolio od Alzheimerove, neizlječive bolesti mozga koja uzrokuje demenciju

“

Udruga ove nedjelje slavi 10 godina rada i volonteri su dosad obilazili 414 osoba. Oni znaju da će njihovi korisnici umrijeti i sve što mogu jest olakšati im to vrijeme do trenutka kad zauvijek zaklope oči

umre, volonter ostane sa supružnikom ili djetetom koje je ostalo samo i pomaže im da lakše prebrode gubitak. To se zove proces žalovanja, jer članovi obitelji imaju nekoga tko je s njima prošao zadnje dane života njihova umrloga člana.

Dragica je tako sada uz gospođu Libušu koja je muža Rajka izgubila 8. kolovoza ove godine. Dolazi k njoj nekoliko dana u tjednu po par sati, i vrijeme uglavnom provode o razgovoru - o svojim unucima, o kuhanju ili pak Rajku. I mi smo proveli jedan dan s njima te svjedočili jednoj priči koja govori o ljubavi i sretnom životu te mučnoj bolesti koja to sve polako uzima, kao i o tuzi koja dolazi kada crnina zavije jednu obitelj. Ali i o jednoj ženi koja je to sve uspjela okrenuti.

UGODNE ŠETNJE

Priča počinje na kišni dan, na zagrebačkoj Mamutici. Nakon što smo se dizalom popeli na sedmi kat, pa prošli kroz galeriju do susjedne zgrade i spustili se stepenicama kat niže, dočekala nas je jedna starija, plaha žena sive kose i zarazna osmijeha. To je Libuša, 73-godišnja umirovljena montažerka, koja nas je brzo uvela u svoj maleni stan. Prije nego li je zatvorila vrata, pred nas je došla niža žena s naočalama i plave kose u bijeloj majici na kojoj piše La Verna. Nije bilo potrebno predstavljanje da bismo znali da je to Dragica, i upravo nas je ona uvela u dnevni boravak. Gospođa Libuša je nastavila kuhati kavu, a mi ostali zauzeli pozicije na kojima ćemo ostati do kraja ovoga razgovora - fotograf i novinar na stolicama za stolom, i Dragica na naslonjaču prekrivenim pokrivačem s uzorkom prugica ugodnih, svijetlih boja.

i gubitak pamćenja. Tijekom tih španciranja on bi tako ponekad zamislio da oni stvarno idu na put. Jednom prilikom, priča nam Dragica, pitao je kamo idu, a ona je odgovorila - na Sljeme. Odmah se razveselio i pitao ima li karte za žičaru jer on nema novca, pa ga je ona umirila i rekla da ih dvije karte čekaju tamo, na blagajni. Nažalost, zbog te bolesti je znao i zaboraviti Dragicu te je ne bi prepoznao kada bi došla u posjet. Što više, zaboravljao je i svoju suprugu, kćeri, unuke...

- Sjetio bi se on vas. Ne bi to bilo odmah, nego kasnije, kada bi mu prošlo kroz glavu. Onda bi pitao kada ćete opet doći - veli Libuša dok ulazi u dnevnu sobu sa šalicom kave. Ruke joj se tresu, toliko jako

da samo sila gravitacije drži crnu tekućinu da ne iskoči iz šalice. Kasnije smo saznali da je i ona prošla nekoliko teških operacija, tako da joj nije više lako živjeti samoj. Ustali smo i otišli joj ususret te uzeli teret iz njenih ruku, a ona nas je ispratila osmijehom dok je odlazila do svog mjesta u ovoj priči - do stolca koji se nalazi pokraj naslonjača.

- Vi ste mu uvijek podilazili u tim pričama - kaže i okrene se prema nama. - Ja to nisam mogla, ni moje kćeri, mi smo ustrajale da mu kažemo da je ovdje, da nije nikamo otišao. Nadali smo se da će se vratiti u normalu, onako kakav je nekad bio. Zato je valjda više htio s vama pričati, nego sa mnom - dovrši tiho, no Dragica joj položi dlan na ruku. - Znae da to nije istina - kaže joj i izmami ponovno osmijeh na umorno lice. S osmijehom smo se vratili u neka druga vremena, u vrijeme kada je Libuša išla u gimnaziju i upoznala Rajka. I svaka riječ iz toga doba bila je popraćena s posebnim sjajem u očima.

Išli su skupa u razred u zagrebačku VII. gimnaziju. On je odrastao u Vlaškoj, ona u Tuškanovoj, no ljubav se dogodila tek sa završetkom srednje škole. Libuša je studirala i jedne je večeri otišla na plesnjak u Tvrtkovoju ulici gdje je sreća Rajka. U to vrijeme djevojke po noći nisu smjele ići same doma, takav je bio običaj.

- Nije tada bilo Ubera, pa nas je netko trebao dopratiti do kuće. I tako je on mene te večeri otpratio, i tu je sve počelo - prisjeća se Libuša. Došao je brak, djeca, unuci, mirovina, pa onda i ta bolest koja joj je oduzela ljubav njezina života i ostavila je

➔ nastavak na sljedećoj stranici

DESET GODINA POSTO JANJA
 Dragica Kipšin i njezine prijateljice Margareta Begić, Vera Jerković, Jadranka Jajaš, Milena Nikolaš, Ana Indić i Kristina Jadrijević Cvrlje u prostoru udruge La Verna u Jurišićevoju u Zagrebu

samu nakon što 54 godine nije znala za samoću.

- Djeci je teško doći ovdje jer nema više njihova oca. Jedno je muž i žena, to je slučajnost da smo se mi sreli. No, on je njima tata i shvaćam da im je teško doći i vidjeti da ga nema - tužno će.

Kako ste onda uopće došli do gospođe Dragice, pitamo, a one se pogledaju pa krenu, gotovo uglas. Rajko je nakon operacije karcinoma pušten iz bolnice na kućnu njegu uz dijagnozu Z51.5, što znači da s pacijentom doma ide i palijativni tim koji čine doktor i medicinska sestra. Upravo su oni rekli Libuši za udruhu La Verna i za te ljude koji dolaze besplatno u nečiji dom brinuti se o umirućim osobama. Nakon što ih kontaktira korisnik, u udruzi provjere koji je volonter slobodan jer rade po principu da jedan volonter ostane uz svog korisnika do kraja, a u nekim slučajevima i nakon toga. I tako, malom igrom slučajaja, u život obitelji Kranjčec došla je Dragica, 63-godišnja umirovljena učiteljica iz Sesveta.

- Sreća da je došla. Ja sam slomila kuk i sama sam prošla dosta operacija tako da se više nisam mogla sama brinuti o Rajku. Ona je uvijek bila tu za nas kada bismo je trebali, a sada je tu za mene - kaže Libuša.

Inače volonteri dolaze jednom ili dva puta tjedno, no Dragica dolazi kod Libuše gotovo svaki dan. Nije joj problem potegnuti iz Sesveta do Novog Zagreba, iako joj busom treba oko sat i pol. Isto tako, proces žalovanja traje od šest mjeseci do godine dana, no Dragica ističe da je nemoguće staviti granicu.

- Ne može se na tugu staviti rok. I zato ću dolaziti sve dok je potrebno - kaže više Libuši nego nama.

FRANJEVAČKI DUH

S tim smo se riječima pozdravili s našom domaćicom. Na izlazu iz dnevnog boravka prošli smo pokraj fotografije starijeg čovjeka s osmijehom na licu. Kao da je pročitala naše misli, Libuša je rekla.

- Iako ga nema, on će za mene uvijek biti ovdje. Prije sam njegovu sliku držala na komodi, no premjestila sam je bliže da mi pravi društvo dok sjedim za stolom. A u ovaj naslonjač, u njega ne mogu sjesti, kao ni moje kćeri. To je uvijek bilo njegovo mjesto - kaže Libuša, a njezine su riječi iznenadile Dragicu koja ni sama nije znala za to.

- Ne brinite. Vi možete sjediti. I danas, i svaki sljedeći put - kaže i položi umirujući ruku na njezino rame.

I, ponovno, po stepenicama pa kroz galeriju i niz dizalo izašli smo na kišu koja nije prestala padati, no naša priča ovdje ne završava.

S Dragicom odlazimo u Jurišićevu u sjedište udruge La Verna gdje nas još čeka razgovor s heroinama iz sjene koje donose mir u zadnje dane umirućih ljudi u Zagrebu. Postavljamo Dragici pitanje koje možda mnogima već stoji u glavi od početka teksta. Zašto se ona time bavi?

- Prije sedam godina tražila sam način kako pomoći drugima i vidjela sam udruhu La Verna. Nikad nisam bila gadljiva tako da sam otišla na edukaciju i od tada nije prošao dan da nisam imala svog korisnika. Uostalom, sami smo suprug i ja. Kći i unuka su u Češkoj pa imam dosta slobodnog vremena koje mogu dobro iskoristiti - kaže i na kratkom putu od Mamutice do auta pokazala nam je nekoliko stanova gdje se brinula o umirućima. Priznaje nam da je ovo ljeta uzela godišnji od dva mjeseca bez volontiranja jer je imalo nekoliko smrtnih slučajeva u svojoj obitelji. I kada se vratila, dočekala ju je vijest da je umro Rajko, kao i još dva njena korisnika, tako da je trenutno u tri procesa žalovanja.

- Teško je svaki put kada netko umre, ali morate to preživjeti. Kada smo počeli volontirati, znali smo da će naši bolesnici otići s ovoga svijeta. Ponekad imate sreće pa ste s njima par godina, a nekad ih vidite samo jednom. Unatoč tome koliko traje, svakome od njih date komadić svoga srca - kaže Dragica.

Pod kišobranom stigli smo u ured udruge La Verna. Ako vam ime zvuči poznato, to je ujedno i ime mjesta gdje je sveti Franjo dobio svoje stigme. Naime, udruha službeno postoji dvije godine, no s djelovanjem su volonteri krenuli prije deset godina u okviru Franjevačkoga svjetovnog reda. S vremenom su njihove aktivnosti postajale sve više prepoznate u Zagrebu, pa su se tako zbog organizacijskih mogućnosti izdvojili iz reda i osnovali vlastitu udruhu koja i dalje djeluje u skladu s franjevačkim duhom. Njihov je

prostor zapravo ured koji dijele s još jednom udrugom tako da su sve njihove stvari i pomagala, poput kolica i pelena, posloženi u malenoj prostoriji i uskom hodniku. Naime, financiraju se isključivo kroz donacije, tako da im svaka novčana gesta pomaže da lakše obavljaju ovaj posao za koji mnogi ne bi imali srca. No, u svakom svom volontiranju daju sve od sebe. Pa premda to značilo da će na kraju završiti sa suzama u očima.

Naš razgovor na kraju nije bio tipični razgovor već dijeljenje iskustva u maniri neke grupe koja je posložila stolce u krug i sada si pomažu jedni drugima kroz razgovor. Tako smo se barem mi osjećali nakon što smo razgovarali s Margaretom Begić (27), Verom Jerković (66), Jadrankom Jajaš (65), Milenom Nikolaš (63), Anom Indić (57) te Kristinom Jadrijević Cvrlje (44). Inače, udruha broji 30 aktivnih članova u dobi od 23 do 75 godina, no od samih početaka u udruzi su volontirale 94 osobe, od čega je bilo 12 muškaraca.

BILI SU IZGUBLJENI

Razgovor na ovoj seansi počeli smo pitanjem koje smo postavili i Dragici: "Zašto se time bavite?". Na kraju je ispalo da je svatko počeo zbog nekog osobnog iskustva koji je često povezan s gubitkom voljene osobe.

- Moj otac je umro od karcinoma jetre i znam kako sam se loše osjećala u tom trenutku. Nisam ništa znala, bila sam izgubljena, i nakon toga sam shvatila da zasigurno ima jako puno ljudi koji se osjećaju kao i ja. I da im trebam pomoći - kaže Jadranka.

Već smo naveli što oni sve rade za bolesnike, ali i za njihove obitelji, no ističu da jednako puno prime iz tih susreta kao i korisnici. Kako kažu, svatko od nas ima neku kušnju koja postane nebitna kada se usporedi s problemima tih ljudi.

- Sjećam se svog prvog susreta. Gospođa je imala karcinom i bilo me je užasno strah. Pomolila sam se pred vratima da njoj susret bude dobar kao i meni, ali i da imam snage da ne plačem i ne žalim čovjeka koji je još živ. Na kraju je naš prvi susret izgledao tako da sam joj sve vrijeme čitala Bibliju jer i sama bila svjesna da joj dolazi kraj. Iako nije bila vjernica, na licu sam joj vidjela da je uživala i tada sam se osjećala kao da sam joj dala cijeli svijet - priča Milena.

Kako bi im prvi susret bio lakši, uvijek s njima na početku ide socijalna radnica i koordinatorica udruge Olivera Kapetanović. No, ističu, svaki je susret zapravo težak jer, htjeli to ili ne, ta osoba postaje dio njihova života. I kada ona ode, s njom ode i dio njih.

- Svaki put kada se to dogodi, kažem sama

sebi da neću više, da odustajem. Ali, onda se isplačesh i nekako to, uz Božju pomoć, izbaciš iz sebe - iskrena je Vera.

Upravo zato imaju i udruhu, kako bi se lakše nosili s, nažalost, čestim gubitkom dragih osoba.

- Imamo supervizijske sastanke dva puta mjesečno gdje iznosimo i zacjeljujemo svoje osjećaje i rane. Pogotovo je teško kada nekome korisnik umre i tada svaki volonter ima pravo na godinu dana žalovanja kada ne prima nove korisnike nego kroz razgovor sa socijalnom radnicom, ali i članom obitelji pokojnoga pokušava staviti točku na i - objašnjava Kristina.

Pogotovo je teško kada je korisnik dijete. Naime, jedan njihov korisnik jest i dijete kojemu odumiru moždane stanice. Njegovi roditelji su već zbog te iste genetske bolesti izgubili dvoje djece te su tek s trećim saznali da u sebi nose genetsku mutaciju zbog kojih im djeca ne mogu doživjeti tinejdžersku dob.

- Praktički ne mogu tom djetetu ništa pomoći, no ja sam tamo ispušni ventil za njegovu majku. Ona ne spava jer se stalno boji kada će doći kraj. I zato je slušam, pomažem da barem malo živne i da se na tren osjeća bolje - kaže Milena.

BOL I TUGA

Slično iskustvo ima i Ana. Ona se brinula za jednog gospodina koji je bolovao od Alzheimera, no zapravo je puno više bila tu za njegovu kćer. Naime, oni su došli u Zagreb iz Beograda i nije imala nikoga u novome gradu, no u njoj je pronašla prijateljicu s kojom se nosila u jednom od najtežih perioda svoga života.

- Meni je to naše prijateljstvo potvrdilo da sam učinila nešto predivno, da je netko zbog mene sretan - priča Ana.

I, na kraju, ostaje još to pitanje koje smo već postavili dvaput, ali na koje nikad nije dosta čuti još jedan odgovor koji pokazuje da i dalje postoje ljudi koji su spremni žrtvovati sebe i svoje emocije kako bi pomogli onima na koje je svijet ponekad zaboravio.

- Inače sam fizioterapeut po struci i radim s traumatološkim i onkološkim pacijentima, tako da se i na poslu susrećem s teškim situacijama. I da, teško je kada imaš posao, ali uvijek nađeš vremena. Barem par sati poslije posla, ili tijekom vikenda ne odeš u kino ili na kavu nego odeš nekome pomoći. I kada vam se netko u toj boli i tuzi nasmije, onda dobijete toliko energije da vam se sve ostalo čini lakšim. Možda bih čak ono što mi radimo najbolje sažela u jednu rečenicu koju mi je jedan naš korisnik rekao - vi ste kao hodajuće ljubavi - kaže Margareta. ✓

“
I kada vam se netko u toj boli i tuzi nasmije, onda dobijete toliko energije da vam se sve ostalo čini lakšim, kažu volonterke u svom prostoru u Jurišićevoju